

Izvajanje Uredbe EU 2023/1115 o krčenju gozdov

Evropska unija je 31. maja 2023 sprejela [Uredbo \(EU\) 2023/1115](#) o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov, na trgu Unije in njihovem izvozu iz Unije ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 995/2010.

[Uredba](#) določa zavezujoča pravila za gospodarske subjekte in trgovce iz [Evropske unije](#) (EU), ki dajejo na trg EU ali izvažajo iz EU les, kavčuk, govedo, kavo, kakav, palmovo olje in sojo, s ciljem:

- zmanjšati prispevek EU k svetovnemu krčenju in degradaciji gozdov; in
- zmanjšati prispevek EU k emisijam toplogrednih plinov in svetovni izgubi biotske raznovrstnosti.

Uredba je del [strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030](#), [nove strategije EU za gozdove do leta 2030](#) in [Evropskega zelenega dogovora](#).

Krčenje gozdov in degradacija gozdov sta posledica širjenja kmetijskih zemljišč, ki je povezano s proizvodnjo dobrin, ki jih zajema ta uredba. Kot velika porabnica teh dobrin lahko EU zmanjša svoj prispevek h svetovnemu krčenju in degradaciji gozdov tako, da zagotovi, da ti izdelki in njihove dobavne verige ne bodo krčili gozdov.

Potrebna skrbnost

- Uredba določa obvezna pravila o dolžni skrbnosti za gospodarske subjekte in trgovce, ki dajejo na trg EU ali izvažajo s trga EU naslednje blago: palmovo olje, govedo, les, kavo, kakav, gumo in sojo.
- Pravila veljajo tudi za številne pridobljene izdelke, kot so čokolada, pohištvo, tiskan papir in vrsto izdelkov, pridobljenih iz palmovega olja (ki se na primer uporabljajo v izdelkih za osebno nego).
- Gospodarski subjekti morajo slediti blagu, ki ga prodajajo, do zemljišča, kjer je bilo proizvedeno.
- Uredba malim gospodarskim subjektom omogoča sodelovanje z večjimi gospodarskimi subjekti pri pripravi izjav o dolžni skrbnosti.
- Uredba določa presečni datum 31. december 2020, kar pomeni, da bodo na trgu EU in za izvoz iz EU dovoljeni samo proizvodi, ki so bili pridelani na zemljiščih, ki po 31. decembru 2020 niso bila izpostavljena krčenju ali degradaciji gozdov.

Preverjanja izdelkov

- Uredba vključuje vzpostavitev sistema primerjalne analize, ki [državam članicam](#) EU in državam nečlanicam EU dodeli stopnjo tveganja v zvezi s krčenjem in degradacijo gozdov (nizko, standardno ali visoko).
- Kategorija tveganja določa raven obveznosti za potrebno skrbnost gospodarskih subjektov in organov držav članic za izvajanje inšpekcijskih pregledov in preverjanj, s čimer se izboljša spremljanje za države z visokim tveganjem in poenostavi potrebna skrbnost za države z nizkim tveganjem.
- Za preverjanje, ali učinkovito izpolnjujejo svoje obveznosti, bo morala vsaka država članica izvajati preglede:

- 9 % gospodarskih subjektov, ki se ukvarjajo z izdelki iz držav z visokim tveganjem, skupaj z 9 % ustreznega blaga in izdelkov, ki jih države z visokim tveganjem dajo na trg, dajo na voljo ali izvažajo iz svojega trga;
- 3 % gospodarskih subjektov, ki se ukvarjajo z izdelki iz držav s standardnim tveganjem;
- 1 % gospodarskih subjektov, ki se ukvarjajo z izdelki iz držav z nizkim tveganjem.
- EU bo okrepila sodelovanje s partnerskimi državami, zlasti s tistimi, ki so razvrščene kot visoko tvegane.

Človekove pravice

Pravila upoštevajo tudi varstvo [človekovih pravic](#) v zvezi s krčenjem gozdov ob spoštovanju načela [svobodne, predhodne in informirane privolitve domorodnih ljudstev](#).

Kazni

Uredba vključuje pravila o kaznih, za katere bi morale države članice zagotoviti, da so učinkovite, sorazmerne in odvračilne ter med drugim vključujejo globe, sorazmerne z okoljsko škodo in vrednostjo blaga ali izdelkov, ki mora biti določena na ravni najmanj 4 % letnega prometa gospodarskih subjektov v EU, ter začasni izključitvi iz postopkov javnega naročanja in/ali dostopa do javnih sredstev.

Uporaba uredbe

Uredba se uporablja se od 29. junija 2023. Nekatere določbe se uporabljajo od 30. decembra 2024 (ali 30. junija 2025 za mikro, mala in srednje velika podjetja, ustanovljena pred 31. decembrom 2020).

Težave pri implementaciji uredbe

Pri implementaciji uredbe nastajajo resne težave, saj se zaradi neuspešne priprave potrebnih orodij na ravni EU podjetja, še zlasti MSP, nahajajo v kritični situaciji. Na to opozarjamo na GZS – Zbornici kmetijskih in živilskih podjetij, v okviru sektorskih združenj na ravni EU. Na problem je opozorila tudi GZS preko Eurochambers. GZS – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij je v začetku septembra sodelovanju z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pripravila izobraževanje, kjer je člane seznanila z vsebino in zahtevami uredbe.

Udejanjanje uredbe v praksi predstavlja velik problem, saj Evropska komisija še ni ustvarila potrebnega informacijskega sistema niti izdala potrebnih podzakonskih predpisov. Zato podjetja nimajo prave možnosti, da bi se pripravila na dodatne administrativne zahteve. Uredba prinaša tudi nove obveznosti, ki bodo znatno povečale upravne stroške za vse zadevne operaterje.

Položaj podjetij bo ob koncu leta lahko kritičen, ko gre za izdelke, na katere vpliva uredba o krčenju gozdov. Obstaja resnično tveganje, da proizvajalci hrane ne bodo mogli kupovati blaga od kmetov, trgovci na drobno pa ne bodo mogli kupovati hrane od živilske industrije ali je celo uvažati.

V primeru govedine, na primer, bi moral vsak kmet, ki redi govedo, pri vsakem govedu, ki ga dostavi v klavnico predložiti elektronsko potrdilo EU, ki bi vsebovalo podatke o geolokaciji kraja, kjer je bila žival vzrejena, ter podatke o poreklu krme, s katero je bila hranjena. Podobno bi moral vsak proizvajalec in prodajalec denimo kave, čokolade ali gum ob vsakem izdelku priložiti potrdilo, da njegova proizvodnja nikjer na svetu ni povzročila krčenja gozdov. To je ob trenutnem stanju tehničnih priprav Evropske komisije povsem nerealno.

Upoštevati je treba tudi dejstvo, da v številnih državah EU krčenja gozdov zaradi pridelave kmetijskih dobrin, živil ali industrijskih proizvodov, ki so navedeni v uredbi, ni, ampak se, nasprotno, stopnja pogozenosti povečuje.

Prakse, ki so namenjene preprečevanju krčenja gozdov kjer koli na svetu, morajo biti izvedljive in ne smejo ovirati oskrbe s hrano ali drugim blagom ali škoditi konkurenčnosti evropskih gospodarskih subjektov v primerjavi z državami zunaj EU.

Predlogi za učinkovito implementacijo uredbe

Evropski komisiji smo zaradi resnosti situacije skupaj z evropskimi sektorskimi združenji, ki jih uredba zadeva (ECA, FDE, ECF, FEDIOL, CAOBISCO, Eurocommerce, COCEREAL, CEPI, COTANCE, ETRMA, FEFAC, EUSTAFOR, COPA-COGECA in drugimi in v okviru Eurochambers posredovali pobude, da:

1) se za dve leti odloži začetek veljavnosti zahtev uredbe. Evropska komisija bi morala brez odlašanja predstaviti ustrezen zakonodajni predlog. Svet EU in Evropski parlament bi morala tak predlog potrditi po pospešenem postopku, da bi začel veljati pred 30. decembrom letos.

2) Istočasno bi morala Evropska komisija čim prej izdati izvedbeno uredbo za uradno razvrstitev držav glede na tveganje krčenja gozdov. To bo gospodarskim subjektom v številnih državah članicah EU, kjer bo tveganje razvrščeno kot nizko, omogočilo izvedbo poenostavljenega skrbnega pregleda v skladu z uredbo in s tem bistveno zmanjšalo administrativno breme skladnosti.

3) Uvesti nov sistem skrbnega pregleda posebej za dobave matične družbe in znotraj skupine (med hčerinskimi družbami), da se zmanjšajo administrativna bremena.

Potrebno je tudi na ravni EU čim prej objaviti posodobljena pogosta vprašanja in odgovore in dokument z jasnimi navodili, kako izvajati uredbo v praksi, dokument s smernicami ES o EUDR, rezultate primerjalne analize države in pripraviti končno različico informacijskega sistema EUDR, ki bo enostaven in učinkovit.

Brez teh bistvenih orodij se bodo podjetja, ki morajo izpolnjevati zahteve EUDR – izjemno težko ustrezno pripravila, ne glede na to, ali se uredba izvaja v skladu s trenutnim časovnim načrtom ali ne.